

शिव

गति

क

पा०

१

वादाग्रतले देव दास्यते राजात्पतेचतुर्थोः॥७६॥तिष्ठति
धाने॥अथकथा॥सत७वाच॥राकारसमस्यस्य
यगतःसर्वसिद्धिः॥गोब्रह्माण्डपाणंनशिबंभवत्सर्वदा॥
केनासतिवतापीनांदेवदेवजगद्गुरुंभवत्तंदेराभजत्रिने
त्रेशूलपाणिनतावसाभितकरेवदुसंदर्भकधारण॥कु
चलेखद्वागधरभस्मांवालापिमात्राविभक्तं॥तद्वृष्टि
वदेवेराप्रशंसातुः॥लोचनीकर्षतीपरिषद्विजया
वतास्थिता॥वाचस्यवाच॥अथयस्यप्रयादेनयद्रोप्यत्र
१॥मुत्पन्नेशुक्तस्तुवाक्कादेवेराव्रतानांरणयाश्रमा॥तथा
वैपानधमिचतीर्थधर्मास्त्ययोदितः॥तास्तिनेनिश्रया
देवभ्रातरश्चपुनःपुनः॥तस्मात्तद्वृष्टिमेदेवत्वंनिशस्यत्र
भो॥१॥अथ७वाच॥शुण्देवीपरंगुधंभ्रतामाभुत्तमंभ्रतं
यत्तंभ्रतमिदं॥वातांरुतपुनित्तिदायकं॥यमेवेदंभ्रता

१

तेन यमो निगतां ब्रजेत ॥ तदहं कीर्त्तिमिष्यामि शुभं
 कर्मना प्रिय ॥ माधाते कुरुपथे नु अविद्याया चतुर्द
 शी शिवरात्री मुखायेत्या सर्वयज्ञोत्तमोत्तम ॥ दाने
 यज्ञे तपोभिश्च ब्रतैश्च विविधैरपि ॥ न तोर्थस्तद्
 वंपुं एव यत्पुं एव शिवरात्रे तः शिवरात्रि समना तत्तु
 तानां मत्तं ब्रतं अज्ञानात् न तो वापि कृत्वा मोक्ष
 मवाप्नोयात् ॥ देववाच ॥ कथं यमपुरमांगित्यक्त
 देवव्रजे नरः एतन्नेमरुदाश्च धिं प्रत्यतं वरुणराजः
 शंकरो वाच ॥ ७७ ॥ देवि यथा व्रता कथा पोता एकिं
 अभां अश्नदासीत् पुरा देवी निवाद्यत्वा मिषप्रियः
 प्रत्यतं देशवासी च सीमन्तं वरुणं बालकः वदन् ॥ द्वा
 उत्तीत्राणो प्रादेव मजा च व ॥ एवं विद्योनि कुर्वन्
 यतश्चिंशो दत्ते अने ॥ नारद उवाच ॥ दत्तं

मारे वरं धीती देता पि देवतां दृष्ट्वा जनामां वचनं कुरु
उपवासव्रतानां च धि। न। शिवे। शिवेति च। दिनेने
सोतदा मुक्तः प्रतदिना प्रदत्तः॥ ततो सो धनरा दाय
दद्यात्तेन स्वयं गतः॥ वने चरं न निः। छ। सु। चतुर्दिश
इतस्ततः॥ इतश्चेतश्च ध्यावेतो म्ना॥ निषे लु च्छमा न
तः॥ वने सपर्वतं सर्वं भ्रमंतं तदिना गतं॥ सं प्राप्तं
तेन नो किंच नृगश्च करचित्तं॥ निसर्गं लु च्छमे
जत तदा हसंगतो रतिः॥ चिंतयित्वा जलोपंति जा
गरं जीवमा तने॥ संवधा स्याम्यं हरात्रो निश्चितं
मजवते॥ गतो सो जल स्याप्यं तार स्या जा निमध्यं
जलोतरे महां निगं विल्व वृक्ष तथैव च॥ वदा ह
ततो युग्मं आ तनो गतं प्रपत्ता॥ प्रगा निरीक्षत
स्वमिद्रा ना लोपुता यतो विल्वजा निगं तस्या स्य

४ प्रथमप्रहरोगतः ततो जलार्थमायाता हरणिगर्भं
 कृता ॥ निरीक्षतीति दिशः सर्वा भृगुमत्कुन्त्रलोचना
 ॥ नृध्वमेनापिशतदृष्ट्वा वा एगं चरमागता ॥ ओह
 पित्वा नृपजाणि वा एहृष्टुनचितसा ॥ द्रष्टुमगीत
 दायाच्चा लब्धत्वं वाक्यमववीत् ॥ स्थिते भवमहात्मा
 धकिमर्थं मंहति व्यति ॥ नृध्व उवाच ॥ कुटुंबपीडितं मे
 दधुधया च मया सह धनं त्वैमद्गतेनास्तीति त्वत्वारि
 तो भवते ॥ सतो वाच ॥ जातपूजा प्रभावे तज्जागरो यो मण
 नच ॥ चतुर्थं द्योतपापाती विमुक्तो नृध्व कस्तदनुध
 कस्ततो द्रष्टुमगीमातुषभाषणी आश्रयपरं दृष्ट्वा
 विंचित्तमनशमन्यितं ॥ नृध्व उवाच ॥ मया दिष्टा
 तिता जीवा उत्तमा धनमध्यमाः नः श्रुत्वा ईदृशा

वाणीश्चापदानकपंचन॥ वासुदेवोसमस्तं नाकस्मा
 तस्थानामिहागताकथप्रयत्नेनपरंकोतरंनहमे॥
 नृगी॥३॥ वाचा॥ अण्डंनक्षत्रंमेषं कथयिष्यामि तवा
 विलंभासीत्यर्बमहारस्यस्वर्गोऽज्ञं प्रवचापरा॥ अ
 नंतरूपत्वावस्थासोभाग्येनविगर्विता॥ प्रपेभर्त्रीहिण्णा
 क्षोचिरंकान्तंनधोप्रवि॥ अत्यस्मिन्निदिवसेवाधज्जोड
 त्यामेसुरेणच॥ प्रत्यहंप्रेक्षतेऽस्त्य॥ संवरस्याममे
 दाज्ञाबद्धं यवक्रुष्टम्यहंतरतावन्मां शंकरोबवीत् कं
 गतोत्वंवररोहेकेनवातंगता शुभा किंचोसोभाग्यगर्विण्मा
 यातामममंदिरं सत्यंकथयिशीद्युत्वंनोवाशापंददामितेशा
 यभीभ्यमीयास्तवस्तुक्तंशंकरीगतः अणुदेवपद्मामिरया
 यानुगदकादृत् ममास्तिभर्त्रीविष्टोऽज्ञानवेदामवावृत्

५ तेशाहं मया हेव क्रीडितं निजमंदिरं तेनाहं गता श्री अंष्टु हिं संहारको
 रक स्वेन दुवनं श्रुत्वा शसंके शवा कथमव्रीवीत मगः का
 मातरो नित्यं हिरण्यं हौ भविष्यति त्वं मगी तस्य भा यो वै भवि
 ष्यति न संशयः त्वत्कासर्गतया देवान् दानवै भोक्तुमिच्छुः
 द्वादशाहानि भो भद्रं भाविता शाश्वतु तवे ॥ परस्परस्पर्से
 केन पापां तोषि भविष्यति ॥ अमुग्र हृणः स्त्रियः शांकर
 एतत्स्वर्गं वराशानि ध्यमा मताः ॥ बधार्थं तस्य हं
 प्राप्ता हर्वज नमस्मरणं सति ॥ ततो दुरवसमुत्पन्ना मां न मे
 विवर्धता ॥ गर्भां कृता विघ्नो वे ए भवध्यावेतानि श्रुतं ॥
 तत्कुटं वस्य तत्तुलं भोजनं न भाविष्यति ॥ आयास्य
 तीमम भगती मगी मार्गे ए लब्धकः भोजनं तत्कुटं
 स्य तव सद्यो भाविष्यति ॥ अभावाः स्यो मगो साधना

नार्थे जन्नाशये गगनि छ्यति प्रत्येव धस्तस्य न
 संसयः ॥ गर्भस्य क्लाउतः प्रातर्वात्नासः वधस्य सु ॥ आ ॥
 गमिष्यति प्रत्येव शपथैरागमिष्यति ॥ तस्यात इव
 नं प्रत्वा व्याधो विस्मयमागतः ॥ नागमिष्यति वे
 दन्ये जी सुस्तु भविग ॥ ५ ॥ प्रातस्तु या मम ग्रहे
 नागतं न्ययथापथं ॥ सपथैः प्रवृजत्वं हि ॥ जथामे प्रत
 यो भवेत् ॥ प्रथमी वायु रादित्यः सत्येति संति देवताः तस्मा
 तस्येन गतं न्ययथापथं ॥ तस्येन गतं न्ययथापथं ॥
 द्विजो भूत्वानुयो व्याधेदभयो मिषायेते ॥ स्वाध्याय ॥
 संधारहेतः सत्यसौ च विवर्जतः ॥ अवित्रीया एव वि ॥
 केता सवस्तु कलो जने तेन पापेन लिप्यामीय छंरुना ॥
 उक्तं शास्त्रे ॥

६ अहंतागमे पुनः॥ देवद्रव्यगुरुद्रव्यब्रह्मद्रव्यहरेणुयः
 तेन पापेन निपातितं द्रव्यं गमे पुनः॥ दीपं दीपे
 प्रबोधयते पादौ पदं प्रक्षालनं॥ तेनः॥ गं विप्रं गुरुं
 शिष्यो मायति दुर्मतिः॥ तेनः॥ परदायारतो ये सा कन्या
 वित्री कथयैः तेनः॥ जल्पयं ब्रह्महत्यायां प्रोहितं कु
 हलायामिओ॥ तेनः॥ एतेषां पातकं मद्यं जदिनायति
 मेग्रहं॥ शः क दत्ता कन्यायां द्वितीये पुनः लोभिकां द्वि
 तया पुनः शोषयन् द्वयोस्तति द्विस्त्रिपः तेनः॥ १००
 येना कोभिर्दमस्तुतिभायी पुत्रविवर्धकः तेनः
 मजीनायं ततो अन्तर्लुब्धो कोरुमानसः पुनो
 चोत्तम धरणी प्यशिव पूजप्रक्षालनः॥ लिङ्गो

परिद्विषये तत्र पतिव्यापितत्वात् एतत्प्राप्तिर्ये प्रह
रो प्राप्ते अत्रैव महानिमीः मगी मां ततो दत्वा
जालं प्रतिरोपितं तत्रैव दिव्यं पत्राणि आत्मनो
उपकारणात् निरीक्षन् लब्धकोपवद्वा एतत्प्राप्तिः ५
विमं द्वितीयादृष्ट्वा मगी तदा प्रप्रावाणे धनविमं धि
ता ॥ तावद्गुणसमं दृष्ट्वा तं दृष्ट्वा विदुः लभन्त
वदन्तुं न शोकेनैव दृष्ट्वा धनविरोधतः एवं सचि
तद्दिने लब्धकं वाक्यं प्रवीत् ॥ धनुर्धरवर्या
धमर्वजो वनिक्ततनः शुभमेव च तं चैव पश्चात् ॥
मानि पातये ॥ तत्पुत्रान् लब्धकस्य न विस्मिन्नेषा
मेदत् ॥ तस्य स्युता दृष्ट्वा विमं अस्याश्चैव नुता दृष्ट्वा
लुब्धक उवाच ॥ अहो रात्रि हस्तं कुरु ॥ कुटुंबार्थ

मया मजी अक्षुनात्वा ह निष्पामि देवानां स्मरणं
 (७) ॥ अहं बहुवृत्तानां मे द्यमांस विवर्धित केस
 लेपापभा कुरु हे मम प्राण विमोचकः ॥ मार्ग एण
 नेहि मगो मन्त्र आगमिष्यति सस्युटं ॥ तत्त्वान्
 वमो व्याधत्त नूनं भविष्यति ॥ नवयः प्राकृष्टि
 स्मामि व्याधो निश्चयते धदी ॥ मगो मन्त्र न प्राण
 ती आयाती मम ते ग्रहं ॥ नदयं तीत उ गानी वापि
 मां च गवा मपि मार्गस्या तं च जेध्वं ती भागं ब्रह्म लो
 पकं ॥ तेष्वापातं कं प्रह्यं ॥ यदि नाया नि मे ग्रहं ॥ यि
 त्वस्तुलानुव्याधेन मार्गं दत्वा रगीत दो जलं पी
 त्वं त्वं बहु प्रो गता स द्यो यथा गतं ॥ जालं स्थि

त्वातदा व्याध्वेतीये प्रहरो गतो त्रोटयित्वा तु पत्र
 एणी भातनो गुरु प्रकारेण तल्लब्धत्वेनाथ दृष्टासो
 हरिणः स्फुरतोष्णः । आलस्ये तदा यात वा एणं
 धनुषि संधितं । कालरपंत तो दृष्टुं हरिणे वाक्य
 मब्रवीति ॥ मृग उवाच ॥ तत्सत्यं कीदृशं ताभ्यां
 वाक्यमुक्तं तवाग्रतः येन ते प्रत्ययो जौ मुक्तं तद्द्वि
 ए दृश्यं ॥ ते गते केन भागो ॥ जे मुक्तो व्याधजे ध
 नाक्षि मद्भरे उवाच ॥ भार्या कामा सक्तं मे का
 नुरं प्रभाते त्वत्पुत्रं हननं आगमिष्यति निश्चि
 तं ॥ स पथे रागमिष्य पथ धामे प्रत्ययो जवेत्
 भार्यसंगं रागि ज्यस्य दिनात्तामपि निन्दकेतः

नृप
 ११

6

आदिसंविष्टमी शानं गणध्वसं धार्वती ऐता
 तपःकाण्डे मूढो यो न पूजयते नरः ॥ तस्य पापैः
 दोगास्य सति पदित ॥ उदिते कर्णमुप्यति ॥ एका क
 मिसमत्मा ती ॥ तस्य पापस्य भाग्यद ॥ गग्या सतत
 कास्नं निवी भिन्ना नृपूजनं जे मरुणं ती विप्रश्च
 न्य तस्य पापस्य भाग्यद ॥ वंता को निपटो लानी
 भसी डंगुर वृजिका तस्य वै मायते शुद्धी श्चाद्राय
 लि प्रोते रयी ॥ विप्रस्य पठतः ध्या विप्रुणे ती नदि
 ना न्युः कुरसा सी नभा वादी नो चारता स्य पा
 ते ॥ तेनः ॥ भरती नमस्यते नारी स्य जे वनगर्वि
 ता परदारता प्ररसा ॥ भायी रूप न्न रूपि वा ॥
 प्राप्यते नरके ॥ भिन्ना चंद्राय लि प्रातः शुद्धती ॥
 तेनानेन नृपुं हे वा नो पी गत जन्म भयः प्रमु

च धनुषो वाणां मार्गं दद्याद्विते मरुतः॥ जलं पीत्वा
 गतो मार्गं गतं नैश्वर्यं प्रप्तिः॥ अथ वेन तदा तत्र
 अमा मा जोगरे कते पाथान् मरुतो प्यसौ सद्यः शि
 वपूजा प्रभावतः॥ व्याधो विचतयातेषां बाध्यानि
 च संसन् ३३ ये पितदा विवे मरुतं सदा दूषाभा
 नो ध्यामाया ता सत्य पालनं॥ दृष्टु मरी मरुतो
 व्याधः बाणं धनुषि संहितं सर्वेषां वचनं ध्या
 यन्मगाणं सत्य वादिनां मरी उवाच॥ सर्वा ससे
 ता मे कत्र मराणे कृतिनि श्रयः॥ मरुतं सत्यु भव्यो॥
 भार्या प्रजल्प्यती ब्रह्म गतिना मजस्य भार्या
 महेनासी मपि च प्रिय वादिना मराण्यते श्रुतां

7

८

तत्तुं पथारण्यं तथाग्रहं ॥ मपुत्रस्य गतिर्नास्ति
 इह लोके परत्र च येन केनाप्युपायेन पुत्रं मुत्स्य-
 दयः सुमान् ॥ नारी एव पतिर्होमानां जीवितं किं
 प्रियोजनं नातं त्रीणाद्यते वीरणं नाचक्रीभ्रमते
 रथः ॥ नापतिः सुखमाप्नोति नारी पुत्रं सते वृता
 नातिभर्ता समो नाथः इस्त्री भर्ता परांगतिः ॥
 एवं विलप्य तासवीः मरणे कृतिनिश्चयाः ॥ वा-
 नकेतैः समा युक्ता भर्त्री सोके न दुःखिताः
 तस्मात्सत्यं धाम नीयं नरैः श्रेयो धर्मिभिः सदा
 ॥ वंद्यं तु तं देवं बुद्ध्या भिमुखं जज्ञो तस्य भा-
 र्ग्यं पुत्रस्य मरणे कृतिनिश्चयाः ॥ मग उवाच
 ह न नाप्रभस्य व्याधौ पन्था देवः क्रमेण तु ॥

वात्सल्यकानिततः पश्चाद्भूतं भाविनेन वयम् ॥ लु
 ध्वयेत्तु स गामदा नास्ति दाया कदाचनः हृत्पता
 त्वंचमेशीध्वं न ते पापं भविष्यति एतत्सु त्वानुव
 चनलुब्धको वाक्यमत्र वेत्तु ॥ लुब्धकः कथं वाच
 क्रोहो मृगमहासत्यगच्छगच्छेत्त्वमाश्रमः ॥ आ
 मित्रेण तु मे कार्यं यद्वाप्येतद्भविष्यति त्वंगर
 मम धर्माणां उपदेष्टा मृगोक्षमः ॥ गच्छ मम मृग
 ज्ञेयं तु वेत्तु संप्रयतः ॥ त्वबंधुत्वं तु यथा
 त्वं मे माता पिता सुहृन् ॥ मया त्यक्तं धर्मं स
 एतत्सत्यं धर्मं मया श्रितः ॥ इत्युक्त्वा स तदा तत्तु
 मंयुः संप्रार्थतः ॥ अथाप्रदक्षिणं कृत्य तमात्तु
 त्यक्षमापयत ॥ एतास्मिन् नरे न दुर्देवतु रमः

४

१० दिवि॥ आकाशात्पुष्पवृक्षोत्पद्यते तस्य मनोहरा॥ तदा
 दूतसमायागी विमानो गच्छति सोमिति॥ देवदूत उवाच॥ अ
 हो व्याधमसत्त्वमवसत क्षयं करः विमानो विदमारुह्य॥
 सदेहसिखा विशा॥ सिखात्रीपभावेन पातकते क्षयंगता
 उपवाससि सता तो निशा जागरणं कृतं॥ यो मे यामे
 कृता पूजा मन्त्रा जनेन शिवस्य च॥ सर्वपापविनि
 र्मुक्तो ममदात्वं तद्भूमिदिश॥ विमानं ब्रह्म सत्त्वं सत्त्वा
 च त्रपदं ब्रजेत॥ अग्राजमहसत्त्वं भार्या पुत्रसप्त
 न्वितः॥ भार्या त्रितयसंयुक्तो नक्षत्रपदमाब्रुहि
 तव नामा तत्तदसंलोकं यानं भविष्यति॥ एतत्

अत्रातु वचनं लब्धकेने समन्विता ॥ विमाने कृत
 दारधेन ध्वजपदमागतः ॥ हरिणी द्वयमत्यन्तं पृष्ठ
 नामगमेव च ॥ तारात्रितयसंयुक्तं मृगशीर्षतदु
 च्यते बालकाद्वितयं चाग्रत्रतीया पृष्ठतो मृगी ॥ ७
 पवासं कुरिष्यति जागरेण समन्वितं ॥ यथोक्तं शा
 स्त्रिमांगेण तेषां मोक्षो न स रायः ॥ शिवरात्रि सप्त
 स्तीव्रतं दानादिमेव च ॥ यत्कृत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्य
 ते नात्र संशयः ॥ जेश्च एव तौ श्रद्धासत्यं दानं दद्यात्
 हरिष्वेधनद्रान्यं पुत्रसौभाग्यं सुखं प्रप्य महेत्फलं
 ईति श्रीलिंगपुराणे ॥ ३ ॥ भास्वत्श्वरसंबोदशिवरात्रि

9

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथोद्यापनं दिव्यवत्स
 स्य योद्यं व्रतसमाचरेत् ॥ द्वादशवर्षाणि मध्ये
 उक्तं विधिं संयुतं ॥ १ ॥ एकादशालिङ्गं प्रकुर्यात्
 त एकादशप्रतिमां पार्श्वती ॥ हेमं चैव तथा रोप्य
 पासं किंच कायेन ॥ एवं तत्र ब्रूयत् स ते हं द्वयोः कु
 र्यात् विधिं ॥ एकादशालिङ्गं शान्तं ततो
 मेकं पयस्वती ॥ त्वयमेकं प्रालंकारं गणेश
 लाभ्यते ॥ द्वाविंशो प्राज्ञाणां मंत्रं कुंभं जल
 द्वाविंशं ॥ ततो द्वागमं दत्तं कृत्वा शेषं एक
 दली चतुर्ध्वजं दत्तं ततो स्थाप्य एको ब्राह्म
 णदंपती ॥ गणेशं गृह्णन् शुभं पूज्य दंपती रित्वा

पार्वती वस्त्रं द्वोशलंकारं पूजितीया प्रगततनतः ॥
 मंडुपे मृगां वस्त्रं दद्यात् तस्य हवनं कुरु ॥ मृत्युं
 पशुं तं होमं ॥ व्रथ भं मन्त्राद्यैः तं मन्त्रं वस्त्राणि पात्रं ॥
 च गवां तस्त्राणि तं कृतं ॥ ३ ॥ अथोपज्यष्टा क
 ल्पः ॥ मंत्रं चलं मंत्रं यिरी कृतं ॥ यो ॥ ३ ॥ मन्त्रं कवी ध्या ॥
 तन्मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं ॥ मंडुपे मन्त्रं मन्त्रं
 धर्मं ॥ परिक्रमां सर्वाणि च ततो न न्नीष्टो मन्त्रः ॥ ४०
 देवपत्नी वस्त्राणि च ॥ संकल्पं क्रीयतां तत्र सर्व
 एतस्य मन्त्रः तिलकं क्रीयतां तत्र ॥ एतां मन्त्राणि
 ध्यायन् ध्याता ॥ मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं
 निष्ठमप्रदा ॥ ततो मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं ॥ संकल्पं ब्राह्म
 णं शिष्यं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं

१२ शिवपूजाप्रदानेन अष्टमभवतिसर्वदा ॥ श्व
 जानी स्वग्रहं सर्वं नतो भोजनसमाचरेत्
 इमी ७३ नापनं विधिरिव १७॥ तममस्तु प्रस्तु

इति शिवरात्रिकथा ३

शिवसत्त्वाद्युक्तोद्यदि (६)
 भवतिसत्त्वाप्रभववि (७)
 नचे देवं देवो न स्थित (८)
 स्पंदुतु मापी अतस्त्वामा (९)
 ध्वहरिष्ठ २ विरंचादि (१०)
 भिरपि प्राणं तु स्तोत्रवाक्य (११)
 मस्तु न्युपमवती

८	२	५	५
३	६	८	३
६	५	९	८
२	७	७	७

२-२-२-२

विशकायत्रह
 ३५३